

2018-ci il 27 iyun tarixində “Korporativ idarəetmədə hesabatlılıq və şəffaflıq problemləri” mövzusunda elmi-praktik konfransda

ÖN SÖZ

Məlumdur ki, səmərəli korporativ idarə etmənin əsas qayələrindən biri təkmil hesabatlılığın və şəffaflığın təmin olunmasıdır. Bu mənada şirkətin maliyyə hesabatlılığının dəqiqliyinin və düzgünlüyünün təmin olunmasına nəzarəti həyata keçirən Audit Komitələrinin rolu çox böyükdür.

Bütövlükdə beynəlxalq təcrübədə AK Direktorlar Şurasının Komitəsi olmaqla maliyyə hesabatlılığı proseslərinə, kənar auditor seçminə, həm daxili, həm də kənar auditorun aldığı nəticələrə nəzarəti həyata keçirən bir qurumdur.

Hal-hazırda müxtəlif ölkələrdə AK-nin səlahiyyətləri və onlara tələblər arasında müəyyən fərqlər mövcuddur.

ABŞ-da birjada ticarət edən şirkətlər üçün ixtisaslaşmış AK-nin olması tələb olunur. AK-nin kvalifikasiya alması üçün onun üzvlərinin heç olmasa bir maliyyə eksperti üzrə imtahan vermiş kənar müstəqil direktorlardan ibarət olması tələb olunur.

Avropa Birliyi ölkələrində mühasibat uçotu və audit üzrə kvalifikasiya imtahanları da yetərli hesab olunur.

Bəzi ölkələrdə AK-i üçün daha geniş fəaliyyət dairəsi nəzərdə tutulur və hətta onların adlarında “risk” (Böyük Britaniya), “nəzarət” kimi sözlər də yer alır.

Bu yaxınlarda Auditorlar Palatasının həqiqi üzvü olduğu Avropa Mühasiblər və Auditorlar Federasiyası (EFAA) tərəfindən hazırlanmış “Avropa İttifaqı bazarında ictimai əhəmiyyətli qurumların məcburi auditi üçün yeniliklər: əsas nəticələr” mövzusunda aparılmış tədqiqatın nəticələrində də qeyd olunduğu kimi Avropada yeni audit qaydalarının tətbiqi Audit Komitələrinin rolu və səlahiyyətlərini daha da artırmışdır. Bununla belə qeyd etmək lazımdır ki, Avropanın yeni audit qaydalarında Audit Komitələrinin fəaliyyətinin nəticələrinin dəyərləndirilməsi nəzərdə tutulur. Həmin sorğu-tədqiqat işində AK-nin onlar üçün təyin edilmiş vəzifələrini necə yerinə yetirdiyinə nəzarətin vəziyyətini müəyyənləşdirməyə imkan verən suallar nəzərdə tutulmuşdur. Nəticələr göstərir ki, tədqiqatla əhatə olunmuş 28 üzv dövlətdən 15 üzv dövlətdə Audit Komitələrinə nəzarət edilir. 12 üzv dövlət Audit Komitələrinə nəzarət edilmədiyini bildirmişdir, 1 üzv dövlət isə məlumat verməmişdir. Audit Komitələrinə nəzarətə görə məsuliyyət daşıyan orqanlar üzv dövlətlərdə müxtəlifdir. Belə ki, 5 ölkədə Audit Komitələrinə nəzarəti Milli Audite Nəzarət Orqanı, 6 ölkədə Milli Səlahiyyətli Orqan (Audite Nəzarət Orqanından fərqli), 4 ölkədə birgə məsuliyyət mövcuddur. Yuxarıda qeyd olunduğu kimi 12 üzv dövlətdə Audit Komitələrinə nəzarət həyata keçirilmir.

Avropada aparılan qeyd etdiyimiz tədqiqat işində milli səlahiyyətli orqanların Audit Komitələri ilə necə məşğul olduğuna, onların nəzarətdən başqa Audit Komitələri ilə daha hansı işləri gördükləri barədə suallar verilmişdir. Cavablardan aydın olur ki, Milli Səlahiyyətli Qurumlar Audit Komitələri ilə birlikdə konfrans və seminarların keçirilməsini, iclas və müzakirələri, illik hesabatların paylaşmasını, qabaqcıl xarici təcrübənin öyrənilməsini, tətbiqini və digər istiqamətləri həyata keçirillər.

Bu tədqiqatın tövsiyələrində Audit Komitələrinin fəalliyət göstəricilərinin monitorinqinin aparılması və eyni zamanda Milli Səlahiyyətli qurumlardan Audit Komitələri ilə məşğul olmaq və məlumatlandırmanı artırmaq zəruri hesab edilmişdir.

Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyində də Audit Komitələrinin yaradılması, təşkili və fəaliyyəti üzrə bir sıra müddəalar təsbit olunmuşdur. Məsələn, 1999-cu ildə qəbul olunmuş Azərbaycan Mülki Məcəlləsinin 91.4-cü maddəsində məhdud məsuliyyətli cəmiyyətlərdə, 107.12-ci maddəsində isə səhmdar cəmiyyətlərində Audit Komitələrinin yaradılması zərurəti və formalaşması şərtləri, qaydaları, tərkibi və fəaliyyət qaydası əks olunmuşdur. 2007-ci ildə qəbul olunmuş “Daxili audit haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanununda da AK-nin yaradılması və fəaliyyətinin əsas aspektləri 1.0.4 bəndində təsbit olunmuşdur.

Son dövrlərdə ölkəmizdə şəffaflığın daha da artırılması istiqamətində möhtərəm Prezidentimizin uğurla həyata keçirilən strategiyasının nəticəsi olaraq təsərrüfat subyektlərində AK-nin yaradılması zərurəti daha geniş vüsət almaqdadır və bu sahədə bir sıra normativ hüquqi aktlar qəbul olunmuşdur. Bunlara misal olaraq Azərbaycan iqtisadiyyatının Strateji Yol Xəritəsini, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin bir sıra sərəncam və fərmanlarını misal göstərmək olar. O cümlədən, “Azərbaycan Respublikasında biznes mühitinin əlverişliliyinin artırılması və beynəlxalq reytinglərdə ölkəmizin mövqeyinin daha da yaxşılaşdırılması ilə bağlı əlavə tədbirlər haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2016-cı il 13 iyul tarixində 2199 nömrəli Sərəncamının həyata keçirilməsinə dair Sərəncamla təsdiq edilmiş tədbirlər planının “Korporativ idarəetmə, investisiyalar, investorların maraqlarının qorunması, biznes etikasası və korporativ sosial məsuliyyət” adlı 6-cı bəndində Müşahidə (Direktorlar) Şurası tərəfindən ayrıca Audit Komitəsinin yaradılmasının təmin edilməsi zərurəti təsbit edilmişdir.

Auditorlar Palatası tərəfindən Audit Komitəsinin nümunəvi Əsasnaməsi hazırlanmış və Palata Şurasının 2015-ci il 30 sentyabr tarixli 266/1 sayılı qərarı ilə təsdiq edilmişdir.

Ölkədə korporativ idarəetmə mədəniyyətinin yüksəldilməsi, onun metodik təminatının yaxşılaşdırılması, təsərrüfat subyektlərində, idarə və müəssisələrdə audit işinin təşkilinin təkmilləşdirilməsi məqsədilə “Audit komitəsi haqqında nümunəvi Əsasnamə”nin xidməti istifadə üçün Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat Nazirliyinə, Sahibkarlar (İşəgötürənlər) Təşkilatları Milli Konfederasiyasına, müvafiq Dövlət Komitələrinə, və digər ünvanlara çatdırılması təmin edilmişdir. Əsasnamə “İqtisadiyyat” qəzetinin 20.11.2015-ci il nömrəsində dərc edilmiş və İqtisadiyyat Nazirliyinin internet səhifəsində yerləşdirilmişdir. (<http://www.economy.gov.az/article/audit-esasname/22936>).

Bu günkü konfransımızın əsas məqsədlərdən birini də məhz ölkəmizdə AK-nin qarşısında duran vəzifələrin müzakirəsi təşkil edir.

Tədbirimiz yuxarıda göstərilən istiqamətlərdə ilk addım kimi dəyərləndirilə bilər və Sizlərin hər birinizi konfransda fəal iştirak etməyə çağırıram.